

عنوان

بررسی توزیع فضایی - مکانی بیماری سرطان دستگاه گوارش نمونه موردی شهر کرمانشاه در طی سال های 90-1385

دکتر سهیلا رشادت،

شهرام سعیدی

سرطان از علل شایع ناتوانی و مرگ طی دهه های اخیر در اکثر نقاط جهان بوده و یکی از گامهای کنترل آن، گردآوری اطلاعات مناسب در مکانهای خاص جغرافیایی است که می تواند به برنامه ریزی خدمات سلامت برای درمان و غربالگری گروه های با ریسک بالا کمک کند. نرخ بروز سرطان دستگاه گوارش در ایران و همچنین کشورهای کمتر توسعه یافته بالا است. سالانه در حدود 50000 مورد جدید ابتلاء به سرطان در کشور ایران گزارش می شود که در 38 درصد از موارد، آمارهای مربوط به سرطان دستگاه گوارش بوده است. آمارها نشان می دهد که پس از بیماری های قلبی - عروقی و تصادفات رانندگی، سرطان سومین علت شایع مرگ در ایران است و برای دهه آینده پیش بینی شده است که به دلایلی همچون سالخوردگی، رشد جمعیت و خطرات زیست محیطی و شیوه زندگی، بروز آن با رشد روز افزونی همراه خواهد بود.

در همین رابطه مطالعه توصیفی - تحلیلی ذیل با هدف بررسی توزیع فضایی - مکانی بیماری سرطان دستگاه گوارش در یک بازه زمانی 5 ساله (90-1385) طراحی و با کد 92447 مصوب مرکز تحقیقات توسعه و ارتقاء سلامت (مرکز SDH) و شورای پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در سال 1392 انجام پذیرفت. جامعه آماری این پژوهش بیماران مبتلاء به سرطان قسمت های مختلف دستگاه گوارش در شهر کرمانشاه طی بازه زمانی مذکور بودند. اطلاعات بیماران از طریق نتایج حاصل از نمونه برداری هاتی انجام شده از مبتلایان (پاتولوژی) جمع آوری و کدبندی متغیرها براساس کدبندی ICD-O صورت پذیرفت. برای تجزیه و تحلیل داده ها از سیستم اطلاعات جغرافیایی GIS و SPSS 16.0 استفاده شد. اطلاعات اولیه اصلی شامل: آمار مربوط به سن و جنس بیماران مبتلاء به سرطان دستگاه گوارش طی سال های مربوطه و آمار مربوط به محل ابتلای بیماری، بررسی روند بیماران مبتلاء به سرطان دستگاه گوارش بود و سپس شناسایی مهمترین کانون های سرطان دستگاه گوارش در شهر کرمانشاه مورد تحقیق قرار گرفت.

نتایج نشان داد که کانسر دستگاه گوارش از روندی افزایشی برخوردار بوده و توزیع فضایی - مکانی این نوع از سرطان در شهر کرمانشاه از الگوی متمرکز و خوشه ای پیروی کرده است (ضریب موران مثبت و برابر Moran's I=0/05) یعنی کانون هایی از این بیماری در شهر به وجود آمده است. این کانون ها در دو سطح طبقه بندی شدند کانون اول با 29 تا 59 بیماری در هر کیلومتر مربع شامل محلات فردوسی، کسری، بهار، 22 بهمن، حافظیه (چقاگلان) و جعفرآباد است، کانون دوم با 15 تا 29 بیماری در هر کیلومتر مربع شامل محله ژاندارمیری، شهرک صادقیه، سعدی، آریاشهر، کیهانشهر، فرهنگیان فاز 1، شاطرآباد، محله گذرنامه، فرهنگیان فاز 2، چغاکبود، حکمت آباد، باغ ابریشم، سرخه لیژه، میلاد و شهرک جهاد است.

تجزیه و تحلیل های بدست آمده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS)، روشی عملی و مفید در ایجاد آگاهی و شناسایی مناطق پرتراکم برای مداخله بهداشتی است. آگاهی از توزیع جغرافیایی سرطان می تواند اطلاعات دقیق و قابل دسترسی را برای اجرای فعالیت های پیشگیرانه در حوزه های اجرایی متولی بهداشت این شهر ارائه دهد.

نتایج حاصل از این پژوهش و شناخت کانون های دقیق سرطان در شهر کرمانشاه می تواند به انجام برنامه های مداخله جویانه آموزشی- فرهنگی، از جمله آموزش های مربوط به تغذیه و برگزاری جلسات درون بخشی و بین بخشی در رابطه با انجام مداخلات نیازسنجی و برنامه های غربالگری در سطح محلات دارای کانون های سرطان دستگاه گوارش منجر شود، تا بتوان از روند رو به افزایش این بیماری جلوگیری شود. لذا نتایج قابل بهره برداری مدیران و سیاستگذاران در بخشهای مختلف دانشگاه از جمله: ریاست دانشگاه، گروه پیشگیری و مبارزه با بیماریهای معاونت بهداشتی دانشگاه، گروه طرح و گسترش معاونت بهداشتی دانشگاه، واحد آمار و فناوری اطلاعات معاونت بهداشتی دانشگاه، معاونت امور درمان دانشگاه علوم پزشکی و دفتر امور اجتماعی و شوراهای استانداری کرمانشاه، می باشد. از سوی دیگر تهیه برنامه مداخله ای آموزشی- تهیه محتواها برای دانش آموزان، معلمان، کارگران کارخانجات، خانواده بیماران و به خصوص شهروندان مستعد بیماری سرطان دستگاه گوارش با توجه به شناخت محلات مبتلاء خصوصاً محلات با تراکم بالا مورد پیشنهاد است.

نتایج حاصل از این پژوهش به صورت مقاله در مجله با ایندکس ISI «Asian Pacific Journal of Cancer Prevention» در سال 2015 تحت عنوان «Spatiotemporal Distribution of Gastrointestinal Tract Cancer through GIS over 2007-2012 in Kermanshah-Iran» چاپ گردید. جهت اطلاعات بیشتر می توان به سایت:

http://www.apocpcontrol.org/paper_file/issue_abs/Volume16_No17/7737-7742%208.9%20Soheyla%20Reshadat.pdf

مراجعه نمود.